

I

(Resoluties, aanbevelingen en adviezen)

RESOLUTIES

EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ

561e ZITTING VAN HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ – JDE62 –
INTERACTIO, 9.6.2021-10.6.2021

Resolutie inzake de “Bijdrage van het Europees Economisch en Sociaal Comité aan het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2022 op basis van de werkzaamheden van de ad-hocgroep “EESC-bijdrage aan het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2022””

(2021/C 341/01)

Rapporteurs: **Mariya MINCHEVA**

Stefano PALMIERI

Jan DIRX

Tijdens zijn op 9 en 10 juni 2021 gehouden zitting (vergadering van 9 juni) heeft het Europees Economisch en Sociaal Comité de volgende resolutie met 175 stemmen vóór, bij 2 onthoudingen, goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Het EESC stelt vast dat uit het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2021 blijkt dat de zes door de Commissie gekozen kernprioriteiten (Een Europese Green Deal, Een Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk, Een economie die werkt voor de mensen, Een sterker Europa in de wereld, Bevordering van onze Europese levenswijze en Een nieuwe impuls voor de Europese democratie) een krachtig kader vormen voor de uitwerking van de werkprogramma's. Daarom heeft het EESC ook voor deze resolutie, met zijn bijdrage aan het werkprogramma van de Commissie voor 2022, deze zes thema's als uitgangspunt gekozen.

1.2. Gezien de duur van de COVID-19-pandemie gaat het Comité ervan uit dat de komende jaren de volgende zaken de hoogste prioriteit van het economisch beleid van de EU moet blijven: het op het juiste spoor zetten van de Europese economie met het oog op een duurzame transitie, groei en werkgelegenheid, en het scheppen van welvaart voor Europeanen en Europese organisaties en ondernemingen. Daarom moet de noodzaak tot herstel en wederopbouw na de pandemie in het werkprogramma van de Commissie voor 2022 opnieuw volledig en concreet aan bod komen.

1.3. Door de pandemie neemt de armoede en ongelijkheid toe, en middelen moeten worden ingezet waar zij het hardst nodig zijn om kansen te creëren, hoogwaardige werkgelegenheid te scheppen, armoede en uitsluiting terug te dringen, ondernemerschap, bij- en omscholing te bevorderen en de toegang tot hoogwaardige diensten te waarborgen. Zoals de EU-instellingen, de sociale partners, maatschappelijke organisaties en de lidstaten tijdens de sociale top in Porto in mei 2021 hebben verklaard, moeten zowel investeringen als hervormingen worden gebruikt om uit de economische en sociale crisis te raken en Europa weerbaarder te maken tegen toekomstige schokken, door middel van inclusieve en duurzame groei, fatsoenlijk werk en sociale rechtvaardigheid.

1.4. Juist nu wil het Comité benadrukken dat de EU, en dus al het EU-beleid, geworteld is en moet zijn in de doelstellingen en waarden van de EU die in het Verdrag van Lissabon en het Handvest van de grondrechten van de EU zijn verankerd. Het betreft de volgende waarden: menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, rechtsstaat en mensenrechten. Naar de mening van het EESC moet het werkprogramma gericht zijn op herstructurering en verbetering

van onze economie en samenleving op basis van deze waarden, benutting van het volledige potentieel van de eengemaakte markt, verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's), het creëren van een circulaire economie en het bereiken van klimaatneutraliteit in de EU, uiterlijk in 2050, en het tot stand brengen van goed bestuur en democratische verantwoordingsplicht.

1.5. Het Comité is ervan overtuigd dat de grote opgaven waarvoor wij allen staan en de ingrijpende veranderingen in onze economie, onze omgang met natuur en milieu en in ons eigen leven, die nodig zijn voor een daadwerkelijk duurzame wereld, alleen kans van slagen hebben als de burgers en hun organisaties daarbij actief worden betrokken.

1.6. Het EESC betreurt in zijn resolutie over de inbreng van het maatschappelijk middenveld in de nationale plannen voor herstel en veerkracht (NHP's) dat de nationale overheden het maatschappelijk middenveld slechts in geringe mate hebben betrokken bij de opstelling van hun NHP's. Het belang en het nut van actieve betrokkenheid van maatschappelijke organisaties bij beleid en beleidsuitvoering blijken ook uit de door het EESC gepubliceerde studie "De reactie van maatschappelijke organisaties op de COVID-19-pandemie en de daaruit voortvloeiende beperkende maatregelen in Europa" die we dit voorjaar hebben gepresenteerd ⁽¹⁾ en uit de prijs voor het maatschappelijk middenveld ⁽²⁾ voor de inzet van maatschappelijke actoren tijdens de pandemie.

1.7. Daarom dringt het EESC er opnieuw bij de Commissie op aan deze tekortkomingen in de uitvoerings- en evaluatiefase van de NPHV's te verhelpen door procedures met een meer formeel karakter vast te stellen die echte uitwisselingen mogelijk maken. Het Comité verwacht dan ook van de Commissie dat zij in het werkprogramma voor volgend jaar de sleutelrol erkent die werknemers voor maatschappelijke organisaties vervullen bij de uitvoering van de nationale herstel- en veerkrachtplannen, het evaluatieproces en het toezicht daarop. Wij gaan er daarbij van uit dat de Europese pijler van sociale rechten (EPSR), als leidraad voor het sociaal beleid van de EU, in de herstelstrategie centraal zal staan om ervoor te zorgen dat de digitale en groene transitie rechtvaardig en eerlijk verlopen. De sleutelrol van de sociale partners en maatschappelijke organisaties als medevormgevers van de toekomst van Europa in de conferentie over de toekomst van Europa moet ook tot uiting komen in de activiteiten van de Commissie.

1.8. De eengemaakte markt blijft de belangrijkste aanjager van een concurrerende EU-economie en is dan ook essentieel voor het herstel en de wederopbouw van de economie in de afzonderlijke lidstaten en in de EU als geheel. Het EESC wijst erop dat eventuele belemmeringen moeten worden weggenomen en een ongehinderde stroom van goederen, diensten, kapitaal, gegevens en mensen over de grenzen heen moet worden gewaarborgd. Het is wat de vrijheden van verkeer op de eengemaakte markt betreft van cruciaal belang dat de situatie van vóór de COVID-pandemie zo spoedig mogelijk wordt hersteld. Ook is het zaak dat de eengemaakte markt op alle gebieden wordt verdiept en dat wordt nagegaan hoe de toeleverings- en waardeketens robuuster kunnen worden gemaakt door middel van door het bedrijfsleven gestuurde diversificatie.

1.9. Het EESC is ingenomen met de goedkeuring van de faciliteit voor herstel en veerkracht. Aan de praktische uitvoering ervan kleeft echter een aantal risico's. De ratificatieprocedure voor het eigenmiddelenbesluit ⁽³⁾, op grond waarvan de EU de nodige middelen op de kapitaalmarkten kan lenen, heeft al vertraging opgelopen. Het gebrek aan relevante informatie over de praktische regelingen voor de uitgifte van de obligaties die nodig zijn om dit mechanisme te financieren, baart het EESC zorgen ⁽⁴⁾. Ook moet nauwlettend worden toegezien op de samenhang tussen de door de Europese Commissie (EC) aanbevolen kerngebieden en de werkelijke thematische inhoud van de nationale plannen voor herstel en veerkracht. De kans is aanwezig dat niet alle lidstaten zich in hetzelfde tempo zullen herstellen. De Commissie moet zorgen voor een snelle goedkeuring van de ingediende plannen, in de wetenschap dat elk uitstel kan leiden tot een vergroting van de kloof tussen de lidstaten en binnen segmenten van elk van de nationale economieën.

1.10. Het EESC steunt de mededeling van de Commissie over de respons vanuit het begrotingsbeleid op de pandemie van het coronavirus ⁽⁵⁾, waarin de EC haar voornemen uiteenzet om een besluit te nemen over een toekomstige deactivering van de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact na een algemene beoordeling van de staat van de economie op basis van kwantitatieve criteria, namelijk het niveau van economische activiteit in de EU of de eurozone in vergelijking met het niveau van vóór de crisis. Het EESC is het ermee eens dat de algemene ontsnappingsclausule ook in 2022 moet worden toegepast en dat voortijdige intrekking van begrotingssteun moet worden vermeden.

1.11. Het EESC dringt erop aan dat, om de langetermijnvoordelen van het EU-herstelplan te vergroten, de evaluatie van het EU-kader voor economische governance zo spoedig mogelijk wordt hervat. In plaats van "terug naar normaal" pleiten wij voor een shift naar een herzien en nieuw afgesteld, op welvaart gericht kader voor economische governance, waarin

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-02-21-011-en-n.pdf>

⁽²⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/civil-solidarity-prize#>

⁽³⁾ Besluit (EU, Euratom) 2020/2053 van de Raad van 14 december 2020 betreffende het stelsel van eigen middelen van de Europese Unie en tot intrekking van Besluit 2014/335/EU, Euratom (PB L 424 van 15.12.2020, blz. 1).

⁽⁴⁾ Slechts 14 lidstaten hadden hun nationale plannen op 30 april 2021 ingediend.

⁽⁵⁾ Mededeling van de Commissie aan de Raad: Een jaar na de uitbraak van COVID-19: de respons vanuit het begrotingsbeleid (COM(2021) 105 final), Brussel, 3.3.2021.

evenveel gewicht wordt toegekend aan een reeks essentiële beleidsdoelstellingen, zoals duurzame en inclusieve groei, volledige werkgelegenheid en fatsoenlijk werk, hernieuwde productiviteit in de EU, een concurrerende sociale markteconomie en stabiele overheidsfinanciën. Een dergelijk kader moet ook asymmetrische effecten in de lidstaten voorkomen en productieve investeringen stimuleren, bijvoorbeeld door toepassing van een evenwichtige “gouden regel”.

1.12. De Commissie moet ook overwegen de tijdelijke kaderregeling inzake staatssteun eind 2022 te verlengen. Zo zouden de lidstaten de volledige flexibiliteit waarin de staatssteunregels voorzien, kunnen blijven gebruiken om, in de context van de COVID-19-uitbraak, de economie te ondersteunen, met inachtneming van de mededingingsregels, teneinde verstoringen op de interne markt te voorkomen. Het EESC is echter van oordeel dat deze regeling buitengewoon en tijdelijk is en gevolgd moet worden door een proces van begrotingsconsolidatie om de overheidsfinanciën in de lidstaten te verbeteren.

1.13. Het EESC stelt vast dat investeringen geen beleidsdoelstelling van de Commissie zijn voor haar termijn tot 2024. Voor een optimaal gebruik van een historische financiële inspanning van de EU en om deze crisis zonder weerga te boven te komen, hebben we dringend behoefte aan een goed doordachte Europese economische agenda en doeltreffend beleid voor betere regelgeving, alsook aan een snellere uitrol van vaccins en minder beperkingen aan de binnengrenzen van de EU. Het EESC beveelt de Commissie aan op investeringen gebaseerde initiatieven op te nemen in haar werkprogramma voor 2022, met inbegrip van pogingen om particuliere investeringen te mobiliseren ten behoeve van de toekomstige duurzame economische ontwikkeling van de EU⁽⁶⁾.

1.14. Het EESC steunt het voorstel van de Commissie om het sociaal scorebord te in die zin te herzien dat de pijler een grotere plaats krijgt, als een belangrijk monitoringinstrument in het Europees semester. Daarom beveelt het EESC aan om nieuwe, betere, meetbare en aanvullende sociale, economische en milieu-indicatoren toe te voegen. Dat zal helpen om de verwezenlijking van de beginselen van de pijler bij te houden en de uitvoering van beleidsmaatregelen te monitoren.

1.15. Fatsoenlijk werk moet de standaardoptie zijn. COVID-19 heeft de zwakte van ons sociale stelsel aangetoond, ongelijkheid en armoede verscherpt en onze gezondheids- en sociale stelsels aan de rand van de afgrond gebracht. Met het oog op een betere toekomst voor Europa beveelt het EESC aan om de huidige crisis te helpen bestrijden, de systemische problemen die de gevolgen van de pandemie hebben verergerd, te corrigeren, doortastende maatregelen te nemen om armoede te bestrijden en fatsoenlijk werk te bevorderen. Als het ijzer wordt gesmeed nu het heet is, bieden de digitale en de groene transitie kansen op meer en betere banen, mits de sociale partners erbij worden betrokken, collectieve onderhandelingen worden gerespecteerd en versterkt, en de standpunten van werknemers (informatie, raadpleging en participatie) in het proces worden meegenomen.

1.16. Volgens het EESC is dit ook het juiste moment om lering te trekken uit de pandemie en ervoor te zorgen dat er beleidsmaatregelen worden genomen om voorbereid te zijn op toekomstige, vergelijkbare schokken en dat nieuwe kansen om de vernieuwing van de industrie te ondersteunen worden aangegrepen. De crisis heeft duidelijk het belang aangetoond van de Europese industrieën, waaronder een sterke productiesector, voor een versterking van de economische basis van de EU en een vermindering van de buitensporige afhankelijkheid van externe leveranciers. Een doeltreffende industriestrategie moet dan ook de kern blijven van het EU-herstelprogramma. Ook moet de nodige aandacht worden besteed aan de bescherming van strategische activa en investeringen van de EU (ten opzichte van sommige derde landen), aangezien na de COVID-crisis ingrijpende wijzigingen in de eigendomsstructuren worden verwacht.

2. De Europese Green Deal

2.1. Ondanks de onrust die wereldwijd werd veroorzaakt door de COVID-19-crisis, moeten de inspanningen voor een duurzamer en meer sociaal inclusief economisch model, de duurzameontwikkelingsdoelstellingen en met name de transitie naar een groen groeiemodel, worden voortgezet. De transitie in het kader van de Europese Green Deal is de kans bij uitstek om ondernemingen te ontwikkelen op basis van het model van de sociale economie. Innovatieve bedrijven en ondernemerschap zijn van cruciaal belang in de zoektocht naar succesvolle en slimme oplossingen voor de existentiële uitdaging van de klimaatverandering.

2.2. Hoewel de bevordering van werkgelegenheid en vaardigheden, vlotte transities en een dynamische sociale dialoog in dit verband een belangrijke rol spelen, houdt een sociale deal als essentieel onderdeel van een nieuwe Green Deal zeker niet alleen verband met “werk”. Het gaat om inkomen, sociale zekerheid en financiële steun voor iedereen die het nodig heeft, ook degenen die helemaal geen toegang hebben tot werk. De integratie van alle maatschappelijke actoren is dan ook een zaak van gemeenschappelijk belang (er moet met andere woorden aandacht worden besteed aan de integratie van de meest kwetsbare groepen).

⁽⁶⁾ Resolutie over de bijdrage van het Europees Economisch en Sociaal Comité aan het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2021 op basis van de werkzaamheden van de ad-hocgroep “EESC-bijdrage aan het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2021” (PB C 364, 28.10.2020, blz. 1) .

2.3. Als de EU de rest van de wereld de weg wil wijzen op het vlak van klimaatbescherming dan moeten we ervoor zorgen dat de groene transitie vlot verloopt en er tegelijk op toezien dat concurrerende waardeketens, de werkgelegenheid en het bedrijfsleven worden beschermd. Bedrijven moeten met het oog op hun transformatie niet alleen financiële steun krijgen, ook de overstap naar nieuwe duurzame bedrijfsmodellen moet gemakkelijker worden gemaakt, zodat zij niet hoeven in te boeten aan concurrentievermogen. Om innovatie te stimuleren, extra administratieve rompslomp tot een minimum te beperken en marktverstoringen te voorkomen, moet een evenwicht worden gevonden tussen vrijheid van ondernemerschap en strengere regelgeving.

2.4. De omslag naar een duurzamere en veerkrachtigere economie is belangrijker dan ooit. Er moeten voldoende financiële middelen worden uitgetrokken voor duurzame langetermijninvesteringen, rekening houdend met economische, sociale, milieu- en governanceaspecten. De inspanningen om het EU-kader voor duurzame financiering te versterken moeten op een geharmoniseerde manier en met de steun van alle actoren, met inbegrip van financiële instellingen, bedrijven, burgers en overheden, worden voortgezet, voortbouwend op eerdere inspanningen en op de vernieuwde strategie voor duurzame financiering die door de Commissie is aangekondigd in het kader van de Europese Green Deal en die in de eerste helft van 2021 moet worden aangenomen. Voorts is het belangrijk dat ook financiële middelen worden vrijgemaakt voor de "duurzame transformatie" van onze economie. Een positieve aanpak waarbij stimulansen worden geboden zal alle sectoren en bedrijfstakken in staat stellen zich te transformeren en bij te dragen aan de transitie. Voorts mag niet worden vergeten dat de verschillende ondernemingen, sectoren en regio's elk vanuit hun eigen uitgangspositie aan de transformatie beginnen en daarbij te maken krijgen met hun eigen specifieke problemen.

2.5. Om de doelstellingen van de Green Deal inzake productie en consumptie te verwezenlijken, moet de Commissie haar waardevolle werkzaamheden met betrekking tot de overgang naar de circulaire economie in 2022 voortzetten via haar actieplan 2020; daarbij moeten met name de volgende punten centraal staan:

- duurzame producten ontwerpen met het oog op de herindustrialisering van Europa;
- een gunstig klimaat creëren voor bedrijven, zodat zij hun bedrijfsmodellen kunnen aanpassen en investeringen beter voorspelbaar worden;
- consumenten en overheidsinkopers meer macht in handen geven, met name door sterker in te zetten op circulaire overheidsopdrachten;
- cruciale productketens circulair maken;
- de EU-markt voor secundaire grondstoffen verder ontwikkelen;
- de monitoring van de circulaire economie voortzetten via het Europees semester en het monitoringkader, en de indicatoren inzake het gebruik van hulpbronnen opnieuw bekijken;
- de handhaving van de EU-afvalwetgeving door de lidstaten verbeteren.

Het EESC en de Commissie hebben met succes samengewerkt in het kader van het Europees stakeholdersplatform voor de circulaire economie, waar goede praktijken en ervaringen kunnen worden uitgewisseld en onderzoeksresultaten en strategieën met betrekking tot een eerlijke en rechtvaardige transitie worden bijeengebracht; op die werkzaamheden moet nu worden voortgebouwd.

De Commissie moet het Europees klimaatpact in 2022 verder ontwikkelen; zij moet er daarbij op toezien dat de lokale klimaatactoren daadwerkelijk een stem in het kapittel krijgen en dat het pact de weg vrijmaakt voor de verwezenlijking van de klimaatambities van de EU. Ook heeft het EESC ertoe opgeroepen een Europees stakeholdersplatform voor het klimaatpact op te zetten, gestoeld op de beginselen van inclusiviteit, transparantie en concrete participatie door klimaatactoren op alle niveaus. Door de oprichting van een EU-klimaatfinancieringsforum als onderdeel van het pact zou een wederzijds leerproces worden gestimuleerd, zou de toegang tot financiering worden verbeterd en zouden belemmeringen worden weggenomen.

2.6. Voorts moet het mechanisme voor jongerenparticipatie op het gebied van klimaat en duurzaamheid, zoals de door het EESC voorgestelde rondetafelgesprekken voor jongeren inzake klimaat en duurzaamheid, integraal deel uitmaken van dit pact en worden gefaciliteerd door jongerenorganisaties.

2.7. De keuze van de Commissie om de broeikasgasemissiereductiedoelstelling voor 2030 op te trekken tot 55 % ligt grotendeels in de lijn van de adviezen van het EESC. Het streven naar een netto nuluitstoot op basis van tussentijdse doelstellingen is alleen mogelijk als het systeem als geheel goed werkt, met onder meer een precieze berekening van de koolstofuitstoot en -absorptie. Het EESC acht het van groot belang dat de burgers en de sociale partners weten hoe de

emissiedoelstellingen kunnen worden bereikt en wat dit betekent voor hun werk en leven. Dit is cruciaal om draagvlak te creëren voor alle te nemen maatregelen. Er moet dan ook op worden toegezien dat de risico's en kansen gelijkmatig worden verdeeld teneinde zekerheid en stabiliteit te waarborgen. De EU moet erover waken dat haar handelsbeleid en handelsovereenkomsten stroken met haar klimaatambities; de Commissie moet daarom bijzondere aandacht besteden aan de mogelijke gevolgen voor burgers in derde landen met een laag inkomen.

2.8. De “van boer tot bord”- en de biodiversiteitsstrategie van de Commissie staan centraal in de Europese Green Deal. Deze strategieën vertalen naar concrete, tijdige acties is nu van cruciaal belang. Er moet worden gezorgd voor een gestructureerde en brede deelname van het maatschappelijk middenveld aan de uitvoering van deze strategieën, bijvoorbeeld via een Europese Raad voor voedselbeleid, zoals bepleit door het EESC.

2.9. De Commissie zou in 2022 van start moeten gaan met het voorbereiden van een voorstel inzake een wetgevingskader voor duurzame voedselsystemen, dat in 2023 zou moeten worden gepubliceerd. Daarbij is een brede aanpak geboden en moeten duidelijke streefdoelen en indicatoren en een solide mechanisme voor toezicht worden vastgelegd. Het EESC is voorstander van de uitwerking van een EU-scorebord voor duurzame voeding waarmee de uitdagingen van voedselsystemen via een meerjarenaanpak kunnen worden aangepakt en het beleid op verschillende governance-niveaus beter kan worden gestroomlijnd. Het scorebord zou indicatoren verschaffen en zo de vooruitgang in de richting van de gestelde doelen aanmoedigen en monitoren.

2.10. Ook het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) en het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB) moeten een belangrijke bijdrage leveren aan de Europese Green Deal, met name waar het gaat om de “van boer tot bord”- en de biodiversiteitsstrategie; zo moet de lat hoger worden gelegd op het vlak van milieu- en klimaatactie, moet worden gestreefd naar duurzamere en veerkrachtigere voedselsystemen en moet terdege rekening worden gehouden met de sociale dimensie. Wereldwijd moet een gelijk speelveld worden gecreëerd voor de hele agrovoedings- en zeevisserijproductensector, om te vermijden dat de duurzame EU-productie wordt verplaatst of wordt ondermijnd door invoer uit landen met minder strikte sociale, milieu-, gezondheids- en kwaliteitsnormen; dit is met name van belang in het licht van de economische en handelsverstoringen als gevolg van de COVID-19-crisis. Voorts moet sociale duurzaamheid centraal komen te staan in het GLB en moet worden nagedacht over een systeem van sociale conditionaliteit, zodat geen gebruik kan worden gemaakt van Europese fondsen wanneer er sprake is van schending van de arbeids- en mensenrechten, en voor werknemers in de landbouw de hoogste normen op het gebied van arbeid en sociale bescherming gelden.

2.11. Het EESC staat achter het streven van de EU om vervuiling tot nul terug te brengen en zo te zorgen voor gezonde ecosystemen en een gezonde leefomgeving voor Europeanen. Daartoe zal de Commissie in 2021 het actieplan “Towards a zero Pollution Ambition for air, water and soil — building a Healthier Planet for Healthier People” goedkeuren. Het EESC kijkt uit naar de voorgestelde instrumenten en het tijdschema voor de uitvoering van dit actieplan.

2.12. Het EESC verzoekt de Commissie concrete steunmaatregelen in te voeren voor een succesvolle transitie, in de vorm van leidende markten voor groen staal, tijdelijke financiële steun voor koolstofarme processen, investeringen in de infrastructuur voor waterstof en voor opvang, opslag en gebruik van koolstof, terwijl ook de staatssteun- en mededingingsregels tegen het licht moeten worden gehouden. Ook moet de transitie van de bancaire en financiële sector worden bevorderd om de steun meer te focussen op duurzame en innovatieve projecten.

2.13. Het EESC is ingenomen met het feit dat de nieuwe vervoersstrategie van de Commissie gericht is op duurzame en slimme mobiliteit en geïntegreerd is in de Europese Green Deal. Aangezien de eengemaakte markt en sociale kwesties essentiële factoren zijn voor de overgang naar een meer duurzame en slimme mobiliteit, zou het EESC wel graag zien dat deze factoren in de komende maatregelen meer aandacht krijgen.

2.14. Het EESC steunt de verduurzaming van alle vervoerswijzen en het bevorderen van een duurzaam multimodaal vervoerssysteem, gebaseerd op samenwerking tussen de vervoerswijzen en op geoptimaliseerde milieukeurmerken en de sociale duurzaamheid van elke vervoerswijze. Tegelijkertijd is een alomvattende aanpak nodig om dit te kunnen verwezenlijken. Een succesvolle EU-mobiliteitsstrategie moet ook hand in hand gaan met vergroting van het concurrentievermogen van de vervoerssector als geheel en met versterking van de desbetreffende industriële basis van de EU. Hoewel de ongekende COVID-19-pandemie het vitale belang van een goed functionerende interne vervoersmarkt en van duurzame toeleveringsketens heeft aangetoond, verliest de COVID-19-crisis dat een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen het herstel van de luchtvaartsector op korte termijn, waarbij de noodzakelijke bijdrage van de sector aan de emissiereductiedoelstellingen voor broeikasgassen en het internationale concurrentievermogen worden veiliggesteld, en een gelijk speelveld op middellange tot lange termijn.

2.15. De Commissie moet de ontwikkeling van de energie-unie voortzetten door jaarlijks verslag uit te brengen over de stand van de energie-unie en door de lidstaten te ondersteunen bij de uitvoering van hun nationale energie- en klimaatplannen. Er moet meer aandacht worden besteed aan de vraag hoe burgers in het middelpunt van de energietransitie kunnen worden geplaatst. Ondersteuning van energiegemeenschappen, empowerment van consumenten, lokale inbreng, regionale ontwikkeling en beoordeling van de toereikendheid van strategieën voor een rechtvaardige transitie moeten hoog op de lijst van politieke prioriteiten van de Commissie staan.

2.16. Reeds in 2021 komt de Commissie met een vol en ambitieus programma van wetgevingsinitiatieven om de energiesector koolstofvrij te maken, met name in het kader van het pakket "Fit for 55". In 2022 moet de Commissie doorgaan met de integratie van het energiesysteem en verduidelijken hoe voorzieningszekerheid kan worden bereikt door gebruik te maken van koolstofarme of koolstofvrije energiebronnen, en welke rol de publieke sector hierbij speelt. De groene transitie vraagt om een bedrijfsvriendelijke aanpak, waarbij de Green Deal en de nieuwe doelstellingen ervan worden onderbouwd met een geloofwaardige industriële strategie om er een echte motor van groei van te maken. Ook moet ervoor worden gezorgd dat de agenda voor duurzame financiering tevens de financiering van transitietechnologieën, -infrastructuur en -activiteiten mogelijk maakt, met het oog op het concurrentievermogen van de industrie.

2.17. Het bereiken van klimaatneutraliteit zal geen gemakkelijke opgave zijn voor Europa. Het koolstofvrij maken van de industrie zal een last betekenen voor energie-intensieve bedrijven (staal-, cement- en chemische sector) met hoge energiekosten, terwijl tegelijkertijd enorme structurele veranderingen zullen moeten worden doorgevoerd in de industrie-, de vervoers- en de energiesector, waardoor een economische achterstand op een concurrerende wereldmarkt dreigt te ontstaan. Om het concurrentievermogen in stand te houden, is een alomvattende ommekeer op energiegebied nodig, waarbij de voorzieningszekerheid voor bedrijven en huishoudens wordt gewaarborgd, zonder de prijzen op te drijven, en waarbij zowel de netwerkconnectiviteit als de opslagcapaciteit worden vergroot. Hierbij is een sleutelrol weggelegd voor waterstof. Hiervoor moeten zo snel mogelijk relevante toepassingen worden ontwikkeld.

2.18. Het EESC acht het van groot belang de energieafhankelijkheid te verminderen. Daarom moeten maatregelen worden genomen om de invoer van energie terug te dringen en subsidies voor energiebronnen die schadelijk zijn voor het klimaat en het milieu af te schaffen. Ook moet de Europese Unie een leidende rol spelen op het gebied van hernieuwbare energie, energie-efficiëntie en elektromobiliteit. Het waarborgen van sociale consensus moet echter prioriteit krijgen, met name aangezien bepaalde regio's in de EU die nog steeds afhankelijk zijn van steenkoolwinning of het gebruik van andere fossiele brandstoffen, achterlopen wat de transitie naar duurzaamheid betreft en de inwoners van die regio's een lager inkomen en beperktere economische kansen hebben dan die in andere lidstaten. Als niet adequaat wordt gereageerd op de negatieve gevolgen van de energietransitie voor burgers en bedrijven, met name kleine en middelgrote ondernemingen, en onvoldoende steun wordt verleend aan de zwaarst getroffen, kan dit leiden tot een sterke politieke en sociale weerstand en kan het algemene proces van tenuitvoerlegging van de nationale energie- en klimaatplannen worden vertraagd.

2.19. Het EESC benadrukt dat de totstandbrenging van een economie voor schone waterstof in Europa slechts één onderdeel is van de strategie om de verschillende energiesectoren in de EU beter op elkaar af te stemmen. Vanwege de hoge productie- en vervoerskosten mag schone waterstof alleen worden gebruikt wanneer er geen andere mogelijkheden bestaan om de sector koolstofvrij te maken, zoals in sectoren waar het moeilijk is om de uitstoot te verminderen of bepaalde zeer specifieke toepassingen in de vervoers- en de bouwsector. Het EESC benadrukt dat, om de opkomst van schone waterstof mogelijk te maken, de Europese fondsen geen fossiele brandstoffen mogen subsidiëren en het roept de Commissie op om het "Do no harm"-beginsel toe te passen op alle overheidsfinancieringen in het kader van het MFK+, InvestEU, het EU-herstelfonds en staatssteun;

2.20. Het EESC is van mening dat de renovatiestrategie, gezien de specifieke aard en het traject ervan tot 2050, moet worden vastgesteld binnen een duidelijk, stabiel en op maat gesneden juridisch en financieel kader. De Commissie moet stimulansen invoeren voor de ontwikkeling, op lokaal niveau, van de industrialisering en grootschalige invoering van renovatieprocessen op het gebied van energie-efficiëntie.

2.21. Het EESC herinnert eraan dat de Westelijke Balkanlanden zeer gevoelig zijn voor de impact van klimaatverandering die schadelijk is voor de algemene gezondheid en de economie, en dat er dringend actie moet worden ondernomen om de levenskwaliteit van de burgers aldaar en met name van kinderen en jongeren te verbeteren door een rechtvaardige transitie naar een groener model, met inachtneming van het beginsel dat niemand mag achterblijven. Het EESC steunt de groene agenda voor de Westelijke Balkan en dringt erop aan dat de toekomstige maatregelen worden afgestemd op de specifieke uitdagingen en behoeften van de regio, waarbij gedacht moet worden aan een passend regelgevingskader, grensoverschrijdende activiteiten, innovatieve technologische oplossingen, lokaal geproduceerde en verbruikte energie en energie-efficiëntie, duurzaam stadsvervoer en duurzame wegen- en spoorwegnetten, publieke en particuliere betrokkenheid, de uitrol van ICT en snel internet, agrovoedselmaatregelen enz.

2.22. Het EESC staat volledig achter de samenwerking van de Europese Commissie met de EU-lidstaten om sleutelcompetenties, kennis en perspectieven te bevorderen die levenslang leren vergemakkelijken. Hoogwaardige banen en arbeidsomstandigheden moeten centraal staan in de EU-strategie. Het belang van knowhow en de voortdurende toepassing ervan in het stelsel voor onderwijs, opleiding en permanente educatie moet worden benadrukt. Er moet in dit verband worden gezorgd voor gewaarborgde toegangsmogelijkheden en er moeten concrete voorbeelden worden gegeven van mogelijke individuele leerrekeningen. Dit zal mensen in staat stellen om te gaan met de veranderingen die nodig zijn in de context van de digitale en de groene transitie, om ervoor te zorgen dat niemand aan zijn lot wordt overgelaten. Het EESC verzoekt de Commissie een sociale dialoog over individuele leerrekeningen op gang te brengen en een EU-strategie voor groene vaardigheden en competenties te ontwikkelen in overeenstemming met de Europese Green Deal.

3. Een Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk

3.1. De coronacrisis toont aan dat grootscheepse digitalisering een belangrijk instrument is om onze samenleving crisisbestendiger te maken. Het is van het grootste belang dat wordt geïnvesteerd in de digitalisering van essentiële diensten en dat regeringen, wetgevers en overheidsinstellingen beter in staat zijn om hun diensten te blijven leveren tijdens perioden van crisis. Tegelijkertijd moeten we beseffen dat digitale technologie niet het uiteindelijke doel is, maar slechts een middel. We hebben een efficiënt Europees kader nodig om te zorgen voor volledige toegankelijkheid voor EU-burgers en gelijke kansen voor iedereen en hoge duurzaamheidseisen. Het moet stevige waarborgen bevatten op democratisch en technologisch vlak en gepaard gaan met kostenondersteunende en kennisbevorderende maatregelen zodat niemand achterblijft.

3.2. Het EESC merkt op dat de EU enkel op de digitale voorgrond kan treden als zij aanzienlijke middelen ter beschikking stelt van onderzoek en innovatie en de samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekers, de publieke sector en andere belanghebbenden faciliteert.

3.3. De pandemie heeft de digitale transitie versneld en heeft aangetoond dat kwesties zoals het evenwicht tussen werk en privéleven en de gezondheid en veiligheid van werknemers moeten worden aangepakt. Een sociale dialoog op Europees, nationaal en sectorniveau kan licht helpen werpen op de vraag of en in hoeverre de gezondheid en het privéleven van werknemers in dit tijdperk van alomtegenwoordige digitale mobiele communicatie extra bescherming behoeven en welke maatregelen gepast zouden zijn. In deze context zou op EU-niveau bijvoorbeeld een evaluatie van het recht om offline te zijn kunnen plaatsvinden.

3.4. De Commissie moet met de lidstaten samenwerken om de verschillen tussen standaard- en atypische werknemers weg te werken en daarbij een duidelijk onderscheid te maken tussen echte en schijnzelfstandigen. Elke werknemer, als zodanig omschreven door zowel de nationale wetgeving als de jurisprudentie van het HvJ-EU, moet dezelfde mate van bescherming genieten, ongeacht of hij of zij voor een digitaal platform werkt, en zijn of haar recht op collectieve onderhandelingen en collectieve vertegenwoordiging en goede arbeidsomstandigheden en gezondheid moeten worden erkend, met inachtneming van de verschillende stelsels van arbeidsverhoudingen.

3.5. De digitale transitie moet bijdragen aan productiviteitsverbetering, maar ook aan beter onderwijs en een grotere politieke, sociale en culturele participatie van iedereen die in de EU woont. Het EESC vraagt dat bijzondere aandacht wordt geschonken aan ouderen, personen met een handicap, personen die met sociale uitsluiting worden bedreigd en andere kwetsbare groepen, om te voorkomen dat er een digitale kloof ontstaat. Daarom moet een van de doelstellingen van de digitale transitie erin bestaan universele toegang tot breedbandinternet tot stand te brengen als een gratis openbare dienst voor alle inwoners van de EU, vooral gezien het feit dat de dekking momenteel zeer uiteenloopt, wat bijzonder schadelijk is voor plattelandsgebieden (kmo's en burgers).

3.6. Mensen spelen met hun kennis, vaardigheden en competenties een cruciale rol in de wereldwijde wedloop. Door de demografische situatie zijn er te weinig arbeidskrachten beschikbaar en bovendien groeit de vaardighedenkloof. Het EESC roept op onderwijs en opleiding dringend aan te passen aan de behoeften van het tijdperk van kunstmatige intelligentie (KI) en onder meer te zorgen voor een solide basis op het gebied van basisvaardigheden en STEM-competenties. Bij- en omscholing en permanente educatie zijn, samen met aanpassings- en weerstandsvermogen, noodzakelijk om te waarborgen dat iedereen kan inspelen op veranderingen op de arbeidsmarkt en in het dagelijkse leven.

3.7. Gezien de snelle technologische vooruitgang buiten de EU is het noodzakelijk dat de EU haar inspanningen opvoert om haar eigen concurrentievermogen te versterken. Dit geldt voor een hele reeks technologieën, die vaak verband houden met maatschappelijke behoeften als voedsel, water, energie, mobiliteit en huisvesting. De ontwikkeling en toepassing van kunstmatige intelligentie en andere digitale technologieën is in deze context het meest relevante voorbeeld, aangezien dergelijke technologieën een transformerend effect hebben op de hele economie en de hele samenleving.

3.8. Het Europees model van rechten, normen en consumentenbeleid moet worden hooggehouden. Dit is wat de EU uniek maakt. Op het gebied van digitalisering leert de EU-ethische code inzake kunstmatige intelligentie ons bijvoorbeeld dat de EU anders naar het begrip "human-in-command" kijkt dan andere regio's. Deze aanpak, die gebaseerd is op fundamentele rechten en vrijheden (er moet bijvoorbeeld voor worden gezorgd dat geslacht, ras enz. geen invloed hebben op KI-beslissingen), is onderdeel van het EU-model en moet volgens het EESC in ere worden gehouden, ondanks het hardere concurrentieklimateit dat zich op dit moment aftekent.

3.9. Het EESC roept de Commissie ertoe op het concurrentievermogen en de belangen van werknemers een centrale plaats te blijven geven bij de digitale transitie, door sterk de nadruk te blijven leggen op arbeidsverhoudingen en de toekomst van de werkgelegenheid in de industrie, en een rechtvaardige transitie en mensgerichte benadering van deze veranderingen te bevorderen. Een ambitieuze industriële strategie is van essentieel belang om het succes van de dubbele groene en digitale transitie te waarborgen. De digitale transformatie van onze economie en samenleving moet worden ondersteund door een stimulerend investeringsklimaat en door de ontwikkeling van degelijke voorwaarden voor de veilige invoering en toepassing van nieuwe technologieën.

3.10. Het EESC merkt op dat sociaal beleid investeringen in verband met vaardigheden moet stimuleren, met betere ondersteuning van hervormingen van de nationale arbeidsmarkt en sociale zekerheid, en ervoor moet zorgen dat de Europese pijler van sociale rechten de economische groei bevordert en het scheppen van banen vergemakkelijkt.

3.11. Het EESC is van mening dat het Europees regelgevend kader ervoor moet zorgen dat belemmeringen voor onlinetransacties worden weggenomen, de persoonlijke levenssfeer en persoonsgegevens worden beschermd en de cyberbeveiliging gewaarborgd is. Bovendien moet verder prioriteit worden gegeven aan het wegwerken van de versnippering van de digitale eengemaakte markt en moet daarbij bijzondere aandacht gaan naar kleine en middelgrote ondernemingen en micro-ondernemingen.

3.12. Het EESC is van mening dat prioriteit moet worden gegeven aan de uitvoering en monitoring van een regelgevend kader voor KI. Het maatschappelijk middenveld moet bij dit proces worden betrokken en moet beleidsmakers wijzen op nieuwe uitdagingen die in dit verband kunnen ontstaan. Het gaat daarbij onder meer over het beperken van mogelijke technologische verschuivingen, de risico's van uitsluiting en de afhankelijkheid van de EU van digitale reuzen. De digitale eengemaakte markt moet ervoor zorgen dat niemand buiten de boot valt. Dit betekent dat enerzijds de toegankelijkheid, het begrip en het gebruik van digitale instrumenten moeten worden verbeterd en anderzijds de vaardigheden en opleiding met betrekking tot digitale instrumenten moeten worden bevorderd.

3.13. Het EESC is ingenomen met de Nieuwe trans-Atlantische Agenda en de inspanningen die in dat kader worden gevoerd om het trans-Atlantische partnerschap te versterken. De ongekende COVID-19-pandemie heeft duidelijk aangetoond dat de digitale economie onze samenleving en economie verandert en dat technologie een belangrijke prioriteit moet zijn in de hernieuwde samenwerking tussen de EU en de VS. Het EESC steunt daarom de oprichting van de raad voor technologie en handel en roept ertoe op het maatschappelijk middenveld nauw te betrekken bij toekomstige inspanningen om tot een gestructureerd trans-Atlantisch kader te komen inzake beleids- en regelgevingsbeginselen, met inbegrip van de fundamentele voor een toekomstige overeenkomst tussen de EU en de VS inzake digitale handel.

3.14. De digitalisering zal uitdagingen en kansen met zich mee blijven brengen voor het Europese financiële systeem. In 2021 heeft het comité zijn steun uitgesproken voor de strategie voor het digitale geldwezen van de Commissie en de daaruit voortvloeiende wetgevingsvoorstellen. Het EESC roept de Commissie ertoe om de inspanningen voort te zetten in 2022 teneinde de uitdagingen naar behoren aan te pakken en de mogelijkheden van het digitale geldwezen ten behoeve van alle belanghebbenden te benutten. Dit zou de digitale transformatie van de Europese economie bevorderen door bij te dragen aan innovatiebevorderende en concurrerende financiële markten.

3.15. Het EESC is tevreden dat digitalisering en automatisering sterk kunnen bijdragen aan een duurzamer, groen vervoerssysteem en verzoekt de Commissie een rechtvaardige transitie naar automatisering en digitalisering te waarborgen waarbij niemand achterblijft. De Commissie moet ervoor zorgen dat de gelijktijdige groene en digitale transitie van de sector vlot verloopt en daarbij het evenwicht wordt bewaard op economisch, sociaal en milieuvlak.

4. Een economie die werkt voor de mensen

4.1. De COVID-19-pandemie heeft de Europese economie zware klappen toegebracht en een ravage aangericht in de samenleving, met stijgende werkloosheid en ongelijkheid als gevolg. Een sterke economische basis en het creëren van waarde zijn de sleutel tot het genereren van duurzame ontwikkeling en de instandhouding van het ambitieuze Europese sociale model. Sociaal beleid moet hand in hand gaan met beleid dat de economische ontwikkeling stimuleert, in het besef dat beide bedoeld zijn om het algemeen belang te dienen. Het scheppen van banen, de ontwikkeling van vaardigheden en inclusieve arbeidsmarkten zijn het beste recept om ongelijkheid en uitsluiting te voorkomen en de maatschappelijke

stabiliteit te vergroten. Economische en sociale vooruitgang zijn dus nauw met elkaar verweven. Economische prestaties en welvaart zijn van fundamenteel belang. Voor een snel herstel moeten alle relevante instrumenten worden ingezet (monetaire, structurele, investeringsbevorderende, financiële, regelgevings- en begrotingsinstrumenten). Het herstelproces moet de sociale behoeften in aanmerking nemen en dient op gelijkmatige en evenwichtige wijze gestalte te krijgen tussen de verschillende regio's.

4.2. Het werkprogramma van de EU voor 2022 moet door zowel economische en milieukwesties als door de sociale agenda worden aangestuurd. Dit betekent dat het streven van de Commissie naar een sociaal en duurzaam Europa een prioriteit moet zijn, terwijl ook eventuele nieuwe indicatoren voor economische vooruitgang moeten worden overwogen die verder gaan dan het bbp, bijvoorbeeld levenskwaliteit, milieuduurzaamheid, sociale cohesie, gezondheid en het algemene welzijn van de huidige en toekomstige generaties. Maatschappelijke organisaties spelen hierbij een actieve rol. Er is een kans om sociale innovatie te bevorderen als een model voor wederopbouw door middel van cocreatie, co-ontwerp en coproductie. In een complex sociaal landschap met enorme maatschappelijke uitdagingen is een succesvol herstel alleen mogelijk als alle troeven in de samenleving sectoroverschrijdend en multidisciplinair worden ingezet om toe te werken naar gezamenlijke oplossingen voor gedeelde problemen. Het maatschappelijk middenveld werkt als katalysator voor sociale innovatie.

4.3. Het EESC juicht het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten toe en zou graag zien dat er in 2022 concrete maatregelen inzake duurzame ontwikkeling en sociale samenhang worden genomen om essentiële diensten van goede kwaliteit toegankelijk te maken voor de Europese burgers. Het EESC dringt er bij de Commissie op aan verschillende opties te overwegen met betrekking tot een minimuminkomen in Europa, zodat de situatie van de Europeanen beter recht kan worden gedaan, met name in het licht van de moeilijke economische vooruitzichten door de pandemie en de nasleep hiervan.

4.4. In het proces om er weer bovenop te komen moet de Europese Commissie zich richten op herstel van de werkgelegenheid en bestrijding van ongelijkheid en armoede, waarbij door middel van actief en inclusief beleid bijzondere aandacht moet worden besteed aan de ondersteuning van kwetsbare groepen, zoals atypische werknemers, kinderen die in armoede leven, gehandicapten, mensen in kansarme gebieden en mensen die een migratieachtergrond hebben of uit etnische minderheden komen. Armoede in het algemeen en armoede onder werkenden vormt in veel lidstaten nog altijd een groot probleem. Ervoor zorgen dat werknemers een passend loon krijgen is daarom van essentieel belang om adequate arbeids- en leefomstandigheden te waarborgen. Om deze problemen aan te pakken is een integrale aanpak op het niveau van de EU en de lidstaten geboden, waaronder de bevordering van effectieve systemen voor actieve inclusie, in combinatie met essentiële en faciliterende sociale diensten.

4.5. Tijdens de pandemie hebben vrouwen meer onbetaalde huishoudelijke en zorgtaken op hun schouders gekregen en werden ze vaker geconfronteerd met huiselijk geweld. De Europese Commissie zou een "Care deal for Europe" moeten voorstellen om vrouwen van deze onbetaalde taken te helpen ontlasten, en zou ambitieuze maatregelen moeten voorstellen om dit soort geweld tegen te gaan.

4.6. Het EESC zou graag zien dat de rol van maatschappelijke organisaties, met name de sociale partners, in zijn partnerlanden wordt versterkt, op alle gebieden, maar vooral op economisch en sociaal gebied. Stabiliteit is onontbeerlijk om uit de crisis te komen en staat of valt met de deelname van de sociale partners aan het besluitvormingsproces op economisch gebied en met de actieve betrokkenheid van ondernemersorganisaties bij het wetgevingsproces, hervormingen en de uitvoering daarvan. Samenwerking tussen de sociale partners en andere maatschappelijke organisaties kan als aanjager fungeren voor een succesvol, duurzaam en inclusief beleid op het gebied van economie, werkgelegenheid en sociale inclusie. De Commissie zou deze essentiële rol moeten erkennen door de sociale dialoog en de maatschappelijke dialoog in gelijke mate te verbeteren.

4.7. Ondernemerschap in al zijn vormen en sectoren (waaronder toerisme, industrie, de platformeconomie, de sociale economie en de vrije beroepen) is cruciaal voor economische groei, innovatie, werkgelegenheid en sociale inclusie. Het is daarom belangrijk de moeilijkheden waarmee kmo's (met name micro-ondernemingen, die vaak gezinsbedrijven zijn) bij de toegang tot de eengemaakte markt worden geconfronteerd in kaart te brengen en in dit verband efficiënte maatregelen uit te werken die beter op hen zijn afgestemd. Sociaal ondernemerschap kan bij het overwinnen van de crisis een rol spelen en bijdragen tot een fair en duurzaam economisch herstel, en verdient dan ook bijzondere aandacht.

4.8. Europa bevindt zich in een overgangsfase naar klimaatneutraliteit en digitalisering. De groene en de digitale transitie gaan beide gepaard met nieuwe technologieën en dus met investeringen en innovatie, en zullen leiden tot nieuwe soorten banen en nieuwe vaardigheden. Industriebeleid zou daarom een duidelijke sociale dimensie moeten hebben, omdat kwaliteitsbanen, sociale bescherming en efficiënte openbare voorzieningen een klimaat scheppen waarin industriële activiteiten kunnen gedijen.

4.9. Een modern consumentenbeleid moet ervoor zorgen dat consumenten de rechten en de bescherming krijgen die zij nodig hebben. De eengemaakte markt maakt het voor EU-consumenten en -bedrijven gemakkelijker om goederen en diensten over de grenzen heen te kopen en verkopen, zowel on- als offline. Dit vereist vertrouwen in de markt, gerichte wetgeving en doeltreffende handhaving. Consumentenvoorlichting en -training moeten hen ook helpen om echte spelers te worden in de groene en de digitale transitie en om meer verantwoorde keuzes te maken op basis van betere informatie.

4.10. Het is van essentieel belang nauwlettend toe te zien op nieuwe vormen van consumptie en productie, rekening houdend met de noodzaak om milieuoverwegingen en consumenten- en arbeidsbescherming, alsook groei- en werkgelegenheidsaspecten in het beleid mee te nemen. De circulaire economie draagt ertoe bij om de slag te maken naar duurzamere productie- en consumptiepatronen.

4.11. Ondernemingen vormen de hoeksteen van een vitaal Europa. De Europese economie moet innovatiever en veerkrachtiger worden. Hiertoe moet het ondernemingsklimaat voortdurend verder worden verbeterd. Goede regelgeving is een kostenefficiënte manier om het herstel te ondersteunen. Bij het invoeren van nieuwe beleidsmaatregelen moeten de beginselen van betere regelgeving, concurrentievermogenstests, de Europese pijler van sociale rechten en milieuduurzaamheid worden gewaarborgd. Bij de noodzaak om voor een gunstig ondernemingsklimaat te zorgen gaat het zowel om regelgeving en belastingheffing als om de toewijzing van overheidsmiddelen, waarbij niet uit het oog mag worden verloren dat investeringen in innovatie de basis leggen voor Europees succes. Modern industriebeleid vergt een brede aanpak die erop gericht is het concurrentievermogen van EU-ondernemingen op alle beleidsterreinen te versterken. Investeren in toekomstbestendige infrastructuur is noodzakelijk voor de operabiliteit van de eengemaakte markt. De afschaffing van dubbele belastingheffing en de digitalisering en vereenvoudiging van belastingssystemen, met name op het gebied van btw, zouden ook de handel en investeringen ten goede komen.

4.12. Met de verordening inzake de faciliteit voor herstel en veerkracht wordt bevestigd dat het belangrijk is om maatschappelijke organisaties daadwerkelijk een rol te geven bij het opstellen van nationale herstel- en veerkrachtplannen, binnen het kader van het Europees Semester. Daar de mate waarin deze maatschappelijke organisaties worden betrokken per land en regio varieert, zou het EESC zou graag zien dat er voor hun raadpleging bindende voorwaarden op basis van op EU-niveau vastgestelde minimumnormen worden vastgelegd, ook wat betreft de tenuitvoerlegging van andere instrumenten uit hoofde van het meerjarig financieel kader.

4.13. Het EESC dringt erop aan dat, om cliff-effecten op de economie te voorkomen, een terugkeer naar bezuinigingsmaatregelen te voorkomen en de langetermijnvoordelen van het EU-herstelplan te vergroten, de evaluatie van het EU-kader voor economische governance zo spoedig mogelijk wordt hervat. In plaats van “terug naar normaal” pleiten wij voor een shift naar een herzien en nieuw afgesteld, op welvaart gericht kader voor economische governance, waarin evenveel gewicht wordt toegekend aan een reeks essentiële beleidsdoelstellingen, zoals duurzame en inclusieve groei, volledige werkgelegenheid en fatsoenlijk werk, een concurrerende sociale markteconomie en stabiele overheidsfinanciën. Een dergelijk kader moet ook asymmetrische effecten in de lidstaten voorkomen en productieve investeringen stimuleren, bijvoorbeeld door toepassing van een evenwichtige “gouden regel”. In ieder geval moet de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeiact van kracht blijven totdat de werkloosheid aanzienlijk daalt en de groei een stevig opwaartse trend vertoont, waarna gemoderniseerde begrotingsregels in werking moeten treden.

4.14. Het EESC dringt aan op meer inspanningen om de bankenunie, die er al lang had moeten zijn, te voltooien. De Europese banken zullen een cruciale rol blijven spelen in het economisch herstel na de COVID-19-crisis, door de economie en de werkgelegenheid te ondersteunen. Een volwaardige bankenunie zou ook bijdragen tot sociale inclusie en de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen, hetgeen cruciaal is om het toekomstige concurrentievermogen van Europa te waarborgen. Het EESC benadrukt dat de bankregels nog meer moeten worden afgestemd op de kenmerken van de partijen waarvoor ze bestemd zijn, zonder de doeltreffendheid van het prudentiële kader in het gedrang te brengen. Het acht het van cruciaal belang dat bij de herziening van de prudentiële regels voor banken rekening wordt gehouden met de verscheidenheid van de bankensector in de EU.

4.15. Daarnaast moet ook de kapitaalmarktenuie hoog op de agenda blijven staan. Het EESC steunt de initiatieven in het actieplan voor de opbouw van de kapitaalmarktenuie van 2020. Het dringt aan op echte steun van de lidstaten ter verwezenlijking van de doelstellingen van de kapitaalmarktenuie en benadrukt dat bijzondere aandacht moet worden besteed aan initiatieven die van strategisch belang zijn voor de financiering van de Europese economie en de klimaat- en digitale transitie. Het EESC pleit voor het bevorderen van goede nationale praktijken om de financiële geletterdheid van de Europeanen te verbeteren, als voorwaarde om beter gebruik te kunnen maken van het hoge niveau van spaartegoeden in Europa. Verder benadrukt het EESC dat meer rekening moet worden gehouden met ecologische, sociale en governancecriteria (ESG-criteria), en onderstreept het daarom dat beleggers toegang moeten hebben tot betrouwbare ESG-gegevens.

4.16. In de context van de digitalisering van de economie is het EESC er stellig van overtuigd dat wijzigingen in de regels voor de interlandelijke verdeling van winstbelastingheffingsbevoegdheden mondiaal moeten worden gecoördineerd. Daarom is het EESC ingenomen met de nauwe samenwerking tussen de Commissie, de lidstaten en de OESO/G20 om de ontwikkeling van een internationale oplossing te ondersteunen. Als echter geen internationale oplossing overeengekomen kan worden, moet de EU overwegen om alleen verder te gaan. De strijd tegen belastingfraude, belastingontduiking, witwassen en agressieve belastingplanning moet hoog op de agenda blijven staan.

4.17. Het cohesiebeleid zal een belangrijke rol spelen bij het waarborgen van een evenwichtig en doeltreffend herstel, de bevordering van convergentie, de bestrijding van ongelijkheden en de garantie dat niemand achterblijft. Het is belangrijk dat de verschillende middelen van de cohesiefondsen uit de programmeringsperiode 2021-2027 doeltreffend en tijdig worden besteed, zodat echt herstel wordt bewerkstelligd. Om de crisis te boven te komen en de veerkracht en duurzaamheid te vergroten, moet gelijke en eerlijke verdeling voorop staan. Territoriale cohesie zal ook bijdragen tot evenwichtigere, duurzamere en lokaal verankerde ontwikkeling. Het cohesiebeleid van de EU in 2021-2027 moet gericht blijven op vergroting van het economische concurrentievermogen via onderzoek en innovatie, de digitale transitie, alsook de agenda van de Europese Green Deal en de duurzameontwikkelingsdoelstellingen.

4.18. In de vervoersector zijn het behoud van hoogwaardige banen en passende arbeidsvoorwaarden belangrijke vereisten om een geschoolde beroepsbevolking te behouden, zonder welke duurzame concurrentie niet kan worden gewaarborgd. Er moeten blijvende inspanningen worden geleverd om hoogwaardige banen en passende arbeidsvoorwaarden te waarborgen en om gekwalificeerd personeel aan te werven en op te leiden. Het EESC is ingenomen met de huidige initiatieven van de Commissie inzake “vrouwen in het vervoer”, en dringt erop aan om nog meer te doen om gendergelijkheid te verwezenlijken in de sector.

4.19. Het EESC verzoekt de Commissie om in het kader van het “renovatiegolf”-initiatief een nieuw “Erasmusprogramma voor thermische renovatie 2050” in het leven te roepen, om jonge Europeanen warm te maken voor nieuwe banen in de bouwsector.

4.20. Het sociale scorebord zou de vooruitgang bij de uitvoering van de EPSR regelmatig moeten monitoren in zowel het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid als de landenverslagen. Het moet worden geïntegreerd met de reeds bestaande werkgelegenheidsprestatie-monitor en de prestatie-monitor sociale bescherming, die door de lidstaten zijn ontwikkeld. De 14 indicatoren van het scorebord en de subindicatoren ervan (35 in totaal) zouden in overleg met de sociale partners en maatschappelijke organisaties voortdurend tegen het licht moeten worden gehouden om het scorebord aan te passen aan de beleidsdoelstellingen en de evoluerende sociaal-economische omstandigheden in Europa.

4.21. Om een adequaat tegenwicht te bieden aan de predominantie van macro-economische en begrotingsvereisten moet een nieuw Europees Semester zorgen voor de verwezenlijking van sociale doelstellingen in het kader van het toezicht op sociale onevenwichtigheden. Het sociale scorebord zou op alle rechten en beginselen van de pijler gericht moeten zijn en deze moeten monitoren. Ook zou het betere en nieuwe meetbare indicatoren moeten omvatten. Bij deze indicatoren kan naast statistieken ook gedacht worden aan reële toegang tot op kwaliteit gebaseerde sociale voorzieningen, afdwingbare sociale rechten, de maatschappelijke en arbeidsmarktintegratie van migranten, het bereik van collectieve onderhandelingen, deelname van sociale belanghebbenden aan het Europees Semester, en toegang tot leerlingplaatsen en kwaliteitsvol hoger onderwijs. De Commissie zou de uitvoering van de nationale hervormingsplannen moeten monitoren in nauwe samenwerking met de sociale partners en relevante maatschappelijke organisaties, en daarbij landspecifieke sociale aanbevelingen moeten stimuleren. Het aantal aanbevelingen en de structuur daarvan moeten passend zijn. Ook zou in de aanbevelingen moeten worden aangegeven in hoeverre er werk is gemaakt van de prioriteiten uit het stappenplan.

4.22. De betrokkenheid van de sociale partners zou in overeenstemming met de bepalingen van het VWEU moeten worden versterkt, zodat ze overeenkomstig de nationale praktijk worden geraadpleegd over de opzet en uitvoering van het economische, sociale en werkgelegenheidsbeleid. De sociale partners moeten tijdig en op zinvolle wijze een rol kunnen spelen, teneinde de betrokkenheid bij het beleid te verbeteren en zo de succesvolle uitvoering van het beleid te vergemakkelijken op een manier die de belangen van werknemers en werkgevers met elkaar in evenwicht brengt. Samenwerking tussen de sociale partners kan als aanjager fungeren voor een succesvol, duurzaam en inclusief beleid op het gebied van economie, werkgelegenheid en sociale inclusie. De raadpleging van de sociale partners moet worden versterkt door een betere uitvoering van het EU-kader voor informatie, raadpleging en participatie, met name bij herstructureringsprocessen (7).

5. Een sterker Europa in de wereld

5.1. Met inachtneming van de Europese Green Deal en de duurzameontwikkelingsdoelstellingen is het EESC van mening dat sociale cohesie, opwaartse economische convergentie en de bevordering van concurrentievermogen en innovatie aan de basis moeten liggen van de ontwikkeling van de economie van de eurozone. Het pleit voor een sterkere internationale rol van de euro in de komende periode. Dit vereist onder meer de voltooiing van de Economische en Monetaire Unie en de bankenunie alsook aanvullende maatregelen om de Europese financiële sector te verstevigen, waaronder een robuustere Europese infrastructuur voor de financiële markten en solide rentevoetbenchmarks. Verder is de bevordering van een ruimer gebruik van de euro in strategische sectoren van cruciaal belang om bij te dragen tot een grotere internationale rol van de euro. Daarom dringt het EESC er bij de lidstaten op aan uniformer op te treden in de internationale diplomatie en een proactievare houding aan te nemen om de EU-belangen in zulke sectoren te behartigen, wat kan resulteren in betere handelsmogelijkheden.

(7) Zie het EESC-advies over industriële transitie (PB C 56, 16.2.2021, blz. 10) en advies INT/903 — Geen Green Deal zonder een sociale deal (zie blz. 23 van dit Publicatieblad).

5.2. Ten aanzien van het uitbreidingsbeleid verwacht het EESC dat in de volgende landenverslagen een duidelijke structuur zal worden gevolgd om na te gaan hoe de regeringen van de Westelijke Balkan met het maatschappelijk middenveld omgaan. Het EESC is er sterk van overtuigd dat de EU eveneens moet investeren in de ontwikkeling van horizontale structuren van het maatschappelijk middenveld door aan de sociale partners en andere maatschappelijke organisaties uit de Westelijke Balkan expertise, technische ondersteuning en regionale en internationale netwerk mogelijkheden te bieden, niet in het minst om ervoor te zorgen dat zij een actievere rol in het uitbreidingsproces kunnen spelen. Om de transparantie en verantwoordingsplicht van de politieke elites van de Westelijke Balkan te controleren, moet de EU maatschappelijke organisaties in de regio opdracht geven regelmatig "schaduwverslagen" op te stellen over de toestand van de democratie.

5.3. Om het vertrouwen in de uitbreiding te herstellen en de EU meer mogelijkheden te geven om haar natuurlijke bondgenoten in de regio te benaderen, is het EESC ervan overtuigd dat de EU politieke leiders en burgers uit de Westelijke Balkan in een adviserende hoedanigheid moet laten deelnemen aan de activiteiten en discussies die in het kader van de Conferentie over de toekomst van Europa worden gehouden. De EU-instellingen kunnen een beroep doen op de middelen van het plaatselijke maatschappelijk middenveld en de hulp invoeren van de EU-delegaties in de regio teneinde de burgers van de Westelijke Balkanlanden te mobiliseren en hun de kans te geven zich aan te sluiten bij de platformen waarop de EU-burgers tijdens de Conferentie over de toekomst van Europa van gedachten zullen wisselen.

5.4. Ten aanzien van het Oostelijk Partnerschap is het EESC van mening dat de EU in de eerste plaats een unie van waarden is en dat haar betrekkingen met de buurlanden dus ook op deze waarden gestoeld moeten zijn. Dat is een absolute voorwaarde. Het wil graag intensief betrokken blijven bij de totstandbrenging van sterkere en meer democratische samenlevingen in de buurlanden waarin maatschappelijke organisaties vrijelijk kunnen opereren.

5.5. In het licht van de verslechterende betrekkingen tussen de EU en Rusland roept het EESC de Commissie op de contacten met het Russische maatschappelijk middenveld te blijven steunen.

5.6. Het maatschappelijk middenveld de middelen in handen geven om zijn rol op het wereldtoneel te vervullen: het EESC roept de Commissie op te blijven nadenken over hoe de rol van de interne adviesgroepen kan worden versterkt. Het is essentieel hun passende instrumenten te verschaffen om hen te helpen hun toezichts- en adviesrollen uit te voeren, vooral gezien de nieuwe generatie interne adviesgroepen, die een veel breder werkkterrein zullen hebben. Het EESC zal zijn bijdrage daaraan blijven leveren. Het verwacht dat in het werkprogramma van de Commissie voor 2022 gewag zal worden gemaakt van de noodzaak voor DG Handel om gevolg te geven aan een aantal van de aanbevelingen die voortkwamen uit de in 2021 gevoerde intense en constructieve discussies met het EESC en de interne adviesgroepen. De WTO heeft onlangs haar banden met het maatschappelijk middenveld (die zich tot nu toe beperkten tot de jaarlijkse openbare fora) aangehaald en deze inspanningen dragen aanzienlijk bij tot meer efficiëntie en democratie in het multilaterale handelsstelsel. Er is echter nog veel ruimte voor verbetering. Het EESC kijkt uit naar wat er gaat gebeuren na de toezegging van de Commissie om het maatschappelijk middenveld een krachtiger stem te geven op multilateraal niveau. Het denkt daarbij vooral aan actie 6 van het recente, zes punten tellende actieplan van de Ottawa Group.

5.7. De EU is een belangrijke speler in de internationale handel. Zij moet dan ook als zodanig optreden bij onderhandelingen over handelsovereenkomsten met internationale partners, zodat zij haar leidende rol bij het opstellen van een economische agenda behoudt en daarbij haar kernbeginselen, sociale en arbeidsnormen en -waarden (rechtsstaat, grondrechten en democratische beginselen) kan uitdragen. Om de wereldwijde kansen te kunnen benutten moeten lopende onderhandelingen worden afgerond, definitieve overeenkomsten worden geratificeerd en uitgevoerd, en nieuwe onderhandelingen worden opgestart. De EU moet zich ook inzetten voor meer multilateralisme en voor de rol en modernisering van de WTO.

5.8. Het EESC vindt dat de EU autonoom een Europese data-infrastructuur en nieuwe digitale technologieën moet gaan ontwikkelen. De EU moet zich tussen China en de VS zelfstandig staande houden en in de technologie van de volgende generatie investeren. Zij moet haar eigen visie en strategie voor digitale soevereiniteit uitwerken maar open blijven staan voor vrijhandel en het multilaterale systeem ondersteunen. Strategisch gezien moet de EU zich richten op de totstandbrenging van eigen infrastructuur, cyberbeveiliging, cloud, sleuteltechnologie en gegevens en moet ze mondiale partners met de kwaliteit van haar normen en producten overtuigen daarvoor te kiezen. Het waarborgen van voedselzekerheid, een sterke voedselvoorzieningsketen en duurzaamheid van de agrovoedingssector voor de EU moeten ook prioriteiten van de Commissie blijven.

5.9. Volgens het EESC zouden de handels-, investerings- en economische overeenkomsten van de EU:

- moeten bewerkstelligen dat sociale en arbeidsnormen en de normen voor duurzame ontwikkeling worden opgenomen in de regels van de WTO en andere VN-gerelateerde agentschappen. Aldus zou op duurzame wijze een bijdrage kunnen worden geleverd aan de totstandbrenging van een nieuwe, eerlijke economische en handelsorde en een rechtvaardige en slimme globalisering;

- een hoofdstuk moeten omvatten met clausules ter bestrijding van fiscale misdrijven, het witwassen van geld en agressieve fiscale planning, alsook betreffende samenwerking tussen belastingdiensten;
- een mensenrechten- en zorgvuldigheidsmechanisme moeten omvatten om te zorgen voor naleving van arbeidsnormen en voor sancties in geval van schendingen van arbeidsrechten⁽⁸⁾. Dit mechanisme moet gebaseerd zijn op onderling afgesproken normen die worden gehandhaafd door middel van evenredige, doeltreffende en afschrikwekkende sancties, en moet worden ingevoerd door middel van bindende wetgeving met duidelijke definities van de rechten en proportionele verslagleggingsvereisten;
- maatschappelijke organisaties en sociale partners volledig en volwaardig betrekken bij de onderhandelingen en bij de volgende fasen van de monitoring en beoordeling van de werking van de overeenkomsten (interne adviesgroepen).

5.10. Het EESC dringt er bij de EU op aan actief met de VS samen te werken om de klimaatdoelstellingen van Parijs te verwezenlijken, nu de VS opnieuw actief is op klimaatgebied. Vooral omdat de betrekkingen met China steeds problematischer worden als gevolg van het Chinese binnenlandse en buitenlandse beleid, is een sterke Europees-Amerikaanse band van groot belang, niet alleen ten aanzien van klimaat.

5.11. Het EESC erkent dat het strategisch partnerschap tussen de EU en China onder druk staat als gevolg van de verslechterende toestand in Hongkong, de steeds beperktere handelingsvrijheid voor het maatschappelijk middenveld en de mensenrechtensituatie in China, met name van de Oeigoeren. In dit licht roept het de Commissie op alle diplomatieke en politieke mogelijkheden te benutten om de situatie van de burgers van Hongkong en van de minderheden in China te verbeteren. In dit verband zou het EESC graag zien dat de Commissie zo spoedig mogelijk een voorstel indient voor een unieke EU-strategie (dat naadloos aansluit op het Europese beleid inzake vervoer, mededinging, investeringen, mensen- en arbeidsrechten, veiligheid enz.), en met een ander initiatief te reageren in EU-lidstaten die te maken hebben met de Nieuwe Zijderoute.

5.12. Een van de doelstellingen van de Commissie is “internationale actie voor klimaatveerkracht opvoeren” en het EESC ziet daar de noodzaak van in. Daarbij dient in het oog te worden gehouden dat buiten de EU de minst ontwikkelde landen en kleine eilandstaten in ontwikkeling het hardst door de gevolgen van de klimaatverandering worden getroffen. Het EESC dringt er daarom bij de EU op aan om in het kader van de partnerschapsstrategie EU-Afrika samen te werken met de Afrikaanse landen die het meeste gevaar lopen. Want, zoals de Commissie terecht de Wereldbank citeert, kan de klimaatverandering alleen al in het Afrika bezuiden de Sahara tegen 2050 de migratie van 70 miljoen mensen op gang brengen.

5.13. Het Middellandse Zeegebied moet weer het zenuwcentrum van Europa worden, wat het eerder al eeuwenlang is geweest: een gebied waar mensen, goederen en culturen samenkomen. Het EESC dringt erop aan dat het Middellandse Zeegebied weer een strategische rol krijgt, zodat er ruimte komt voor een nabuurschapsbeleid dat kan zorgen voor vredesprocessen en duurzame economische, ecologische en sociale ontwikkeling.

6. Bevordering van onze Europese levenswijze

6.1. Een levendig maatschappelijk middenveld vormt de kern van de Europese Unie. Onze levenswijze wordt gekenmerkt door een notie van billijkheid, rechtvaardigheid en solidariteit alsook door het besef dat we moeten bijdragen aan het algemeen belang, ten gunste van iedereen. Aangezien de COVID-19-crisis bijzonder zware gevolgen heeft gehad voor bepaalde maatschappelijke groepen, zoals vrouwen, jongeren en mobiele EU-burgers, die te maken hebben gekregen met een “dubbele lockdown”, is het nu belangrijker dan ooit dat maatschappelijke organisaties een centrale rol spelen bij het versterken van deze manier van leven. Zij moeten worden beschouwd als bondgenoten bij de bescherming, bevordering en instandhouding van onze levenswijze op basis van inclusie en respect voor anderen. Daarom verzoekt het EESC de Commissie om maatschappelijke organisaties passende, gerichte steun en erkenning te geven en zo de civiele ruimte en het democratische recht op vereniging, dat essentieel is voor onze levenswijze, in stand te houden.

6.2. Een van de belangrijkste lessen van de coronacrisis is dat de zorgstelsels in bijna elk Europees land versterkt moeten worden, waarbij de nadruk moet liggen op preventie en het waarborgen van universele toegang tot volksgezondheidsstructuren, essentiële gezondheidsdiensten, waaronder vaccins, en langdurige zorg. De situatie van mensen in zorginstellingen vereist dringend speciale aandacht. Hoewel gezondheidszorg een bevoegdheid van de lidstaten is, is de verspreiding van het virus niet aan grenzen gebonden. Gemeenschappelijke reacties op Europees niveau zijn dan ook geboden.

⁽⁸⁾ Zie het EESC-advies over zorgvuldigheidseisen en de wetgevingsresolutie van het EP over zorgvuldigheidsplicht en verantwoordingsplicht voor ondernemingen (PB C 429, 11.12.2020, blz. 136).

6.3. De Europese Commissie moet zich richten op herstel van de werkgelegenheid en bestrijding van ongelijkheid en armoede in het herstelproces, en bijzondere aandacht besteden aan de ondersteuning van kwetsbare groepen, zoals kinderen in armoede, personen met een handicap, atypische werknemers, mensen in gemarginaliseerde gebieden, migranten en etnische minderheden, door middel van actief en inclusief beleid. Armoede in het algemeen en armoede onder werkenden zijn in veel lidstaten nog altijd een groot probleem. Om deze problemen aan te pakken is een integrale aanpak op het niveau van de EU en de lidstaten geboden, waaronder de bevordering van effectieve systemen voor actieve inclusie, in combinatie met essentiële en faciliterende sociale diensten.

6.4. Bijzondere aandacht moet uitgaan naar kinderen en jongeren: dit is de generatie die de enorme overheidsschuld zal betalen die landen nu creëren om de gevolgen van de pandemie het hoofd te bieden. We mogen niet voorbijgaan aan de uitdagingen rond hun actieve betrokkenheid bij de samenleving en op de arbeidsmarkt.

6.5. Migratie blijft een prioriteit vanwege de impact ervan op de Europese samenleving en de economie (werkgelegenheid, integratie, grenscontrole en de strijd tegen racisme, vreemdelingenhaat, populisme en discriminatie). Net als in eerdere economische crises zijn migranten tijdens de COVID-19-pandemie als gevolg van hun situatie en hun persoonlijke, sociale en structurele omstandigheden kwetsbaarder geworden. Er moeten duurzame en veiligere legale routes worden opgezet om de EU binnen te komen en er moet aandacht uitgaan naar een efficiënt gebruik van reeds bestaande mechanismen, waarbij binnen het huidige asielstelsel een evenwicht wordt gevonden tussen veiligheid en solidariteit. Daarnaast is het van cruciaal belang nepnieuws en foutieve denkbeelden te ontkrachten en haatzaaiende uitlatingen en politiek discours tegen migranten te bestrijden. Dit zal ook racisme, radicalisering, vreemdelingenhaat en discriminatie helpen bestrijden.

6.6. Het trans-Atlantische partnerschap is gebaseerd op gezamenlijke waarden die wij van oudsher delen. Het partnerschap is van cruciaal belang om wereldwijde uitdagingen aan te pakken en de internationale orde te behouden. Het EESC dringt er bij de Europese Unie op aan het vernieuwde trans-Atlantisch partnerschap te gebruiken om het hoofd te bieden aan de ongekende uitdagingen in de wereld, waaronder de opkomst van China en andere mondiale actoren die hun optreden niet op dezelfde democratische beginselen afstemmen. Het dringt er ook op aan dat de EU volledig wordt betrokken bij de aanstaande, door president Biden aangekondigde top voor democratie en pleit voor een krachtige rol van het maatschappelijk middenveld.

7. Een nieuwe impuls voor Europese democratie

7.1. Bijzondere aandacht dient uit te gaan naar de manier waarop de EU wetgeving opstelt ("betere regelgeving") en naar de noodzaak om over een Europees wetgevingscorpus te beschikken dat beter in staat is om burgers en bedrijven te dienen. Het wetgevingsproces van de EU moet transparanter zijn, meer openstaan voor inbreng van belanghebbenden en begrijpelijker zijn.

7.2. De participatie van alle burgers, via maatschappelijke organisaties, verenigingen en netwerken, zal het proces van herstel en van hervorming van de toekomst van Europa een werkelijk democratische grondslag geven. Het EESC is daarom van mening dat de lidstaten en de EU ervoor moeten zorgen dat in dit complexe proces niemand achterblijft, met name de meest kwetsbaren niet. Dit betekent dat maatschappelijke organisaties in staat moeten worden gesteld om als gelijkwaardige partners een belangrijke rol in de besluitvorming te spelen. Een betere tenuitvoerlegging van artikel 11, lid 2, van het VEU over de maatschappelijke dialoog is meer dan ooit noodzakelijk. Een van de instrumenten hiervoor zou een vierde pijler in het actieplan voor de Europese democratie zijn die sterk de nadruk legt op en een duidelijke strategie bevat voor actief burgerschap.

7.3. De Europese kernbeginselen van artikel 2, zoals democratie, de rechtsstaat en grondrechten, met inbegrip van de civiele ruimte, zijn nauw met elkaar verbonden. Het verslag over de rechtsstaat en het actieplan voor democratie moeten aan elkaar worden gekoppeld en er moet toezicht worden gehouden op kwesties in verband met de civiele ruimte, met inbegrip van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld. Het Comité acht het wenselijk dat de Commissie deze actieplannen opvolgt en krachtigere mechanismen invoert om deze beginselen en de ruimte voor het maatschappelijk middenveld te verdedigen. Wanneer nationale wetgeving in strijd is met het EU-recht moeten inbreukprocedures worden ingeleid.

7.4. Het EESC kijkt uit naar de plannen van de Commissie voor 2022 voor een nieuw initiatief voor de sociale dialoog, maar verzoekt haar wel met klem om het te verruimen tot een dialoog met het maatschappelijk middenveld, zodat desgewenst ook andere maatschappelijke organisaties dan de traditionele sociale partners aan de dialoog kunnen deelnemen. Op die manier komt het maatschappelijk middenveld in de beleidsvorming op gelijke voet te staan met de sociale partners.

7.5. De economische neergang als gevolg van de pandemie heeft aanzienlijke gevolgen voor de gelijkheid van mannen en vrouwen, in zowel de neerwaartse fase als de daaropvolgende herstelfase. De pandemie zelf heeft de genderongelijkheid verergerd. Daarom acht het EESC het absoluut noodzakelijk dat gendergelijkheid en gendermainstreaming in alle facetten van EU-wetgeving en -uitvoering aan bod komen.

7.6. De grondrechten en de rechtsstaat vormen de kern van de Europese waarden; zij gelden altijd en overal in de EU en kunnen dus niet tijdelijk worden opgeschort. Hoewel de huidige crisis een snelle respons vereist en bepaalde uitzonderlijke en tijdelijke maatregelen rechtvaardigt, mogen deze niet indruisen tegen de rechtsstaat en mogen ze de democratie, de scheiding der machten en de grondrechten van de Europese burgers niet in gevaar brengen. Het Comité verzoekt de Commissie in dit verband waakzaamheid te betrachten en zo nodig actief op te treden wanneer deze waarden worden geschonden. Voorts moet de Europese Commissie de agenda voor slachtoffers in alle EU-financieringsprogramma's opnemen, met inbegrip van EU-fondsen die op nationaal en internationaal niveau worden beheerd. Het Comité herinnert aan zijn voorstel voor een ambitieuze EU-strategie voor communicatie, onderwijs en bewustmaking van het publiek inzake de grondrechten, de rechtsstaat en de democratie.

7.7. De nieuwe EU-instrumenten ter bescherming en bevordering van de grondrechten en de rechtsstaat, zoals de toetsing van de rechtsstaat en het mechanisme om EU-financiering afhankelijk te maken van de eerbiediging van de grondrechten en de rechtsstaat, moeten zo ten uitvoer worden gelegd dat zij snel en efficiënt kunnen worden ingezet. Het EESC pleit daarnaast voor versterking van de rol van het maatschappelijk middenveld bij de toetsing van de rechtsstaat en voor een forum van belanghebbenden.

7.8. Filantropie en het maatschappelijk middenveld spelen een cruciale rol bij de bevordering van belangrijke Europese beleidsterreinen. Met een betere operationele omgeving zouden ze zelfs nog meer kunnen doen. Het nieuwe EU-beleid inzake het witwassen van geld en de financiering van terrorisme moet risicogebaseerd zijn en in verhouding staan tot de risico's die ermee worden aangepakt. Activiteiten met een gerechtvaardigd algemeen belang en filantropische activiteiten mogen niet onnodig aan banden worden gelegd.

7.9. We ondervinden steeds weer dat verdere actie, zeker ook van de Commissie, broodnodig is om vrije en pluralistische media en onafhankelijke kwaliteitsjournalistiek tot stand te brengen. Hetzelfde geldt voor een doeltreffende regulering van de sociale media, met name ter bestrijding van desinformatie en met inbegrip van de regulering van online politieke reclame en verantwoordelijkheid voor inhoud.

Brussel, 9 juni 2021.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Christa SCHWENG
